



IST

Nachtveiligheid
Gevangeniswezen

Inspectierapport
Themaonderzoek



Justitie



Ministerie van Justitie

Inspectie voor de Sanctietoepassing

Nachtveiligheid Gevangeniswezen

Inspectierapport

Themaonderzoek

Februari 2008

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Samenvatting	2
1 Inleiding	6
1.1 Aanleiding en doel	6
1.2 Reikwijdte	7
1.3 Methode	7
1.4 Tijdpad	7
1.5 Toetsingskader	8
1.6 Rapportage	8
2 Bevindingen	9
2.1 Entree en houding	9
2.2 Consultatie geconsigneerde functionaris	10
2.3 Kleding medewerkers	10
2.4 Aantal medewerkers	11
2.5 Functie medewerkers	11
2.6 Aantal gedetineerden	12
2.7 Bedrijfshulpverleners	13
2.8 Wachtcommandant	14
2.9 Bereikbaarheid en beschikbaarheid directie/kader	14
2.10 Bereikbaarheid en beschikbaarheid arts	15
2.11 Beschikbaarheid intern bijstands team	15
2.12 Locatie en controle medewerkers	16
2.13 Ontspanning en welzijn	17
2.14 Communicatie	18
2.15 Beveiligingssystemen	18
2.16 Calamiteitenplan	20
2.17 Informatie gedetineerden	20
3 Conclusies en aanbevelingen	22
Bijlage 1 Bezochte inrichtingen	28
Bijlage 2 Afkortingen	29
Bijlage 3 Toetsingskader/vragenlijst	30

Voorwoord

In dit rapport doet de Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) verslag van het in november 2007 uitgevoerde themaonderzoek “Nachtveiligheid gevangeniswezen”.

De uitvoering van dit onderzoek was in twee opzichten afwijkend van die van andere inspecties:

- voor het eerst heeft de ISt penitentiaire inrichtingen buiten de gebruikelijke kantooruren bezocht;
- voorafgaand aan het onderzoek is wel een algemene aankondiging naar alle penitentiaire inrichtingen gestuurd, maar de inrichtingen die in het onderzoek betrokken werden hebben geen bericht vooraf ontvangen dat zij daadwerkelijk bezocht zouden worden.

Het onderzoek heeft geleid tot een groot aantal bevindingen die, afgezien van een beperkt aantal kritische opmerkingen, positief getoonzet konden worden. De conclusie van de ISt luidt dan ook dat in het algemeen gesteld kan worden dat er 's nachts gewerkt wordt zoals het beleid dat voorstaat.

Over de onderwerpen waar verbeteringen wenselijk zijn doet de ISt een tiental aanbevelingen.

W.F.G. Meurs
hoofdinspecteur

Samenvatting

Bij dit themaonderzoek heeft de ISt voor het eerst buiten de gebruikelijke kantooruren inrichtingen bezocht.

In de meeste inrichtingen werden de toetsingsaspecten aangetroffen zoals verwacht en werden er geen onaanvaardbare risico's onderkend.

In het algemeen kan worden gesteld dat er 's nachts wordt gewerkt zoals het beleid dat voorstaat.

Navolgend worden in verkorte versie de conclusies vermeld ten aanzien van de onderzochte toetsingsaspecten; aansluitend volgen, voorzover daarvoor aanleiding is, de aanbevelingen.

Conclusies

***Entree en houding**

In alle inrichtingen werden de toegangsprocedures op een correcte wijze toegepast; in één inrichting werd daarbij de houding van personeel als neutraal gescoord en in één inrichting als (aanvankelijk) onverschillig.

***Consultatie geconsigneerde functionaris**

Met uitzondering van één inrichting werd in alle gevallen door de wachtcommandant eerst contact opgenomen met de dienstdoende leidinggevende alvorens toegang te verschaffen.

***Kleding medewerkers**

In twee inrichtingen trof de ISt medewerkers aan die in burgerkleding betrokken waren bij de uitvoering van de nachtdienst.

***Aantal medewerkers**

De ISt kan zich, op grond van haar waarneming tijdens dit onderzoek, voorstellen dat medewerkers van sommige onderzochte inrichtingen van mening zijn dat zij tijdens de nachtdienst in relatief grote getale aanwezig zijn.

***Functie medewerkers**

Op één inrichting na werd de rol van wachtcommandant tijdens de nachtdienst vervuld door een gekwalificeerde piw-functionaris. De overige medewerkers waren eveneens functiegekwalificeerd.

***Aantal gedetineerden**

In nagenoeg alle inrichtingen waren de gegevens met betrekking tot het aantal aanwezige gedetineerden afdoende bekend. Indien een inrichting TBS-gestelden huisvestte dan was over deze populatie niet direct kwalitatieve informatie voorhanden en moest daarvoor eerst de TBS-kliniek worden benaderd.

***Bedrijfs hulpverleners**

In alle inrichtingen voldeed het aantal en de kwalificatie van de bedrijfs hulpverleners aan de bij dit onderzoek toegepaste normen en werd er met betrekking tot hun inzet regelmatig geoefend.

***Wachtcommandant**

In alle bezochte inrichtingen was er sprake van afdoende verantwoordelijkheidstoedeling naar één eindverantwoordelijk functionaris.

***Bereikbaarheid en beschikbaarheid van directie/kader**

Bij de onderzochte inrichtingen blijkt de geconsigneerde functionaris altijd direct bereikbaar en is deze te allen tijde bereid om naar de inrichting te komen. In een enkel geval is daarbij geconstateerd dat de reistijd lang is.

***Bereikbaarheid en beschikbaarheid van arts**

De wijze waarop een arts door de nachtdienstmedewerkers kan worden geraadpleegd varieert per inrichting. Contact met een arts komt daarbij over het algemeen snel tot stand en artsen blijken in het algemeen bereid om in de nachtelijke uren naar de inrichting te komen; wel zijn er daarbij verschillen in aanrijtijd.

***Beschikbaarheid IBT**

In alle inrichtingen functioneert een intern bijstandsteam (IBT) dat in voorkomend geval binnen 30 minuten beschikbaar is.

***Locatie medewerkers**

Nachtdienstmedewerkers kunnen in alle inrichtingen binnen twee minuten een verblijfsruimte van gedetineerden bereiken en controleronden door het complex worden afdoende gelopen.

***Ontspanning en welzijn**

Door de meeste inrichtingen wordt roostertechnisch in voldoende mate rekening gehouden met rustperiodes voorafgaande aan en na afloop van een nachtdienst(cluster) en de meeste inrichtingen faciliteren ontspanning door de beschikbaarheid van televisies en andere voorzieningen.

***Communicatie**

In alle inrichtingen is het tijdens de nachtdienst voor medewerkers goed mogelijk om met elkaar te communiceren en op oproepen van gedetineerden wordt volgens de gesproken medewerkers veelal adequaat gereageerd. De gebruikte apparatuur werkt daarbij in het algemeen naar behoren.

***Beveiligingssystemen**

De beschikbare beveiligingssystemen werken in het algemeen naar behoren, maar bij de bezochte grotere complexen met een gedeeltelijk minder besloten bestemming is het camerazicht op de omgeving van de inrichting bij duisternis beperkt.

***Calamiteitenplan**

Alle inrichtingen hebben de beschikking over een toegankelijk calamiteitenplan waarvan de verschijningsvorm per inrichting varieert. Slechts in beperkte mate sluiten de door de Ist aangetroffen plannen aan bij het beoogde DJI-format omdat men in de inrichtingen twijfels heeft over de effectiviteit daarvan.

***Informatie gedetineerden**

In alle inrichtingen is het voor de nachtdienstmedewerkers mogelijk om aan relevante informatie over de aanwezige populatie te komen

Aanbevelingen voor de Dienst Justitiële Inrichtingen en/of de inrichtingen

1. Draag er voor zorg dat medewerkers, verantwoordelijk voor de uitvoering van de nachtdienst, duidelijk kunnen worden onderscheiden als medewerker van Justitie. Dit kan door het dragen van uniformkleding of eventuele andere onderscheidende kenmerken.
2. Onderzoek in hoeverre er landelijk een (minimum)norm voor de personeelsbezetting van de nachtdienst kan worden geformuleerd.

3. Draag in iedere inrichting tijdens de nachtdienst zorg voor een duidelijk overzicht van het aantal aanwezige justitiabelen, inclusief de locatie waar zij binnen de inrichting verblijven en de eventuele (individuele) aandachtspunten die op hen van toepassing zijn.
4. Overweeg in hoeverre gereguleerd kan worden dat een geconsigneerde functionaris binnen 30 minuten daadwerkelijk in de inrichting beschikbaar kan zijn.
5. Stel en handhaaf duidelijke normen ten aanzien van de tijd tussen oproep en daadwerkelijke beschikbaarheid van een huisarts in de inrichting buiten kantooruren.
6. Faciliteer, in ieder geval ten aanzien van de in dit onderzoek bezochte en, qua omvang, grotere complexen met een meervoudige bestemming en een divers beveiligingsniveau, een aanmerkelijke verbetering van het cameratoezicht op de omgeving.
7. Bezie in hoeverre de afstemming van de brandbeveiligingssystemen op de reactie(snelheid) van de brandweer landelijk geüniformeerd kunnen worden.
8. Overweeg om uniform beleid te formuleren ten aanzien van het beheer van noodleutelbossen in inrichtingen.
9. Volg de toepassing door inrichtingen van het voorgestane format calamiteitenplannen en evalueer, in nauwe samenwerking met de inrichtingen, de effectiviteit daarvan.
10. Overweeg om de wijze waarop medische informatie, bij ontstentenis van medische functionarissen in de inrichting, beschikbaar kan komen nader te protocolleren.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Als effect van de Schipholbrand is er binnen de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) een fors aantal maatregelen genomen om (brand)veiligheidsrisico's te beheersen.

In alle inrichtingen is de brandveiligheidssituatie geïnventariseerd en zijn, als gevolg daarvan, in de meeste inrichtingen aanvullende voorzieningen getroffen om de brandveiligheidsrisico's te verkleinen. Ook is, onder regie van de taskforce veiligheid DJI, beleid ontwikkeld om in inrichtingen calamiteiten te kunnen beheersen.^[1]

Naast deze maatregelen is er de dagelijkse praktijk waarbij in justitiële inrichtingen dagelijks mensen worden ingesloten. De Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) besloot daarom een themaonderzoek te doen naar de actuele stand van zaken van veiligheidsaspecten tijdens de nachtdienst. Gekozen werd voor de nachtdienst omdat de aanwezige justitiabelen dan zijn ingesloten en volledig afhankelijk zijn van een beperkt aantal aanwezige medewerkers.

Onderhavig onderzoek is een praktijkgericht onderzoek waarbij de inspecteurs zich in verschillende penitentiaire inrichtingen daadwerkelijk op de hoogte hebben gesteld van de situatie ter plaatse tijdens de uitvoering van de nachtdienst. Over deze situatie wordt in dit rapport in algemene zin gerapporteerd.

Het onderzoek maakt duidelijk hoe het daadwerkelijk is gesteld met de organisatie van de op veiligheid gerichte voorzieningen tijdens de nachtdienst en of deze aansluiten bij het veiligheidsbeleid dat daarvoor door de DJI is ontwikkeld.

[1] De taskforce veiligheid DJI is ingesteld naar aanleiding van de rapportage over de Schipholbrand door de Onderzoeksraad voor veiligheid (OVV, sept. 2006) en heeft tot taak om integraal veiligheidsbeleid voor de DJI te ontwikkelen en monitoren.

1.2 Reikwijdte

Voor het onderzoek kwamen in aanmerking alle penitentiaire inrichtingen en detentiecentra die tot het toezichtdomein van de ISt behoren.^[2] Bij dit onderzoek zijn hiervan uitgezonderd de inrichtingen die in het kader van een grootschalig onderzoek naar brandveiligheid reeds door inspecties bezocht zouden worden.^[3]

Elf locaties werden daadwerkelijk door twee inspecteurs bezocht. Deze locaties lagen verspreid over het land en omvatten de bestemming van gevangenis en/of huis van bewaring (bijlage 1).

1.3 Methode

Het onderzoek is 'semi-onaangekondigd'. Alle voor het onderzoek in aanmerking komende inrichtingen zijn op de hoogte gebracht van het feit dat twee inspecteurs van de ISt zich in de maand november 2007 gedurende de nachtdienst bij de inrichting zouden kunnen vervoegen om zich op de hoogte te stellen van de veiligheidsomstandigheden tijdens de nachtdienst.^[4] Bij het bezoek aan een inrichting is het toetsingskader doorgenomen met de aanwezige medewerkers en als zodanig ingevuld (bijlage 3). Daarnaast is door de inspecteurs in de betreffende inrichting een controleronde meegelopen. Na verwerking van de gegevens is het ingevulde toetsingskader voor wederhoor voorgelegd aan de directeur van de bezochte inrichting.

1.4 Tijdpad

Het onderzoek is op 18 september 2007 aangekondigd bij de sectordirecteuren gevangeniswezen en bijzondere voorzieningen van de DJI en bij de locatiedirecteuren van penitentiaire inrichtingen en detentiecentra die bij het onderzoek betrokken zouden kunnen worden.

[2] In de titel van deze rapportage zijn de inrichtingen van de sectoren gevangeniswezen en bijzondere voorzieningen samengebracht.

[3] Als gevolg van de rapportage door de OVV vond in het vierde kwartaal van 2007, onder regie van de Inspectie VROM, door verschillende Inspecties een integrale inspectie van de brandveiligheidssituatie in instellingen met een gesloten kader plaats. Hierbij werd ondermeer getoetst of de getroffen technische, bestuurlijke en organisatorische maatregelen voldeden aan de voorschriften; negen GW en twee DBV inrichtingen maakten deel uit van dit onderzoek.

[4] Na de aankondiging van het onderzoek is op verzoek van een aantal inrichtingen aan alle (mogelijk) bij deze inspectie betrokken inrichtingen de identiteitsgegevens van de bij deze inspectie betrokken ISt-inspecteurs vooraf bekend gemaakt.

Het onderzoek is uitgevoerd tussen 4 en 29 november 2007. Binnen twee weken na een bezoek aan een inrichting is het ingevulde toetsingskader voorgelegd aan de betrokken locatiedirecteur. Op 14 december 2007 verstreek voor de laatst bezochte inrichtingen de wederhoortertermijn en is een aanvang gemaakt met het opstellen van het inspectierapport. Het concept-rapport is op 28 januari 2008 voor wederhoor voorgelegd aan het hoofd DJI. Op 21 februari 2008 is het rapport vastgesteld door de hoofdinspecteur van de ISt.

1.5 Toetsingskader

Voor het onderzoek is een toetsingskader ontwikkeld. Dit toetsingskader bevat criteria voor het toetsen van de veiligheidssituatie in inrichtingen gedurende de nachtdienst en vormde tijdens het onderzoek de leidraad voor de af te nemen interviews en de schouw van de locatie. Het toetsingskader ziet voornamelijk toe op organisatorische aspecten; waar mogelijk is daarbij aansluiting gezocht bij vastgelegde normen en/of normering voortkomend uit de praktijk.

1.6 Rapportage

Omdat het hier een themaonderzoek betreft is er voor gekozen om niet op inrichtingsniveau te rapporteren maar de bevindingen te beschrijven aan de hand van het gehanteerde toetsingskader.

Onder de algemene noemer inrichtingen wordt in deze rapportage uitsluitend bedoeld op de inrichtingen die bij dit onderzoek zijn betrokken. Per toetsingsaspect zal in hoofdstuk 2 verslag worden gedaan van het algemene beeld van de aangetroffen situatie in de elf bezochte inrichtingen. Aansluitend zullen in hoofdstuk 3 conclusies worden getrokken. Mits daartoe aanleiding is zullen daarbij ook aanbevelingen worden gedaan.

2 Bevindingen

Per paragraaf een korte toelichting op het getoetste aspect met een beschrijving van de daarbij aangetroffen bevindingen.

2.1 Entree en houding

Bij de toegang van bezoekers tot een penitentiaire inrichting is het gebruikelijk dat zij gecontroleerd worden op identiteit en contrabande.^[5] Daartoe dient gevraagd te worden naar een geldig en erkend legitimatiebewijs en dienen bezoekers, zonder signalering van metalen voorwerpen, een detectiepoort te passeren. Handbagage dient door middel van een röntgenscan eveneens gecontroleerd te worden op contrabande. De ISt heeft tijdens de entreeprocedure ook gekeken naar de houding van medewerkers en deze gescoord in de categorieën voorkomend, neutraal en onverschillig.

Bevindingen

De inspecteurs meldden zich veelal tussen 23.00 en 00.00 uur bij een locatie, ruim na aanvang van de nachtdienst die in de meeste inrichtingen rond 22.00 uur start. In een aantal gevallen moest vrij lang worden gewacht voordat daadwerkelijk toegang werd verleend. De wachttijd varieerde van 5 tot 15 minuten. Gevraagd naar de redenen daarvoor gaf personeel veelal te kennen dat dit te maken had met telefonisch overleg met de geconsigneerde (piket)-functionaris vanwege de toelating van de inspecteurs en in een enkel geval met de afhandeling van een zich voordoend incident.

In alle onderzochte locaties werden de personalia van de inspecteurs op basis van de getoonde legitimatie gecontroleerd en werden de gegevens geregistreerd; ook werd in alle locaties verwacht dat de inspecteurs piepvrij door de detectiepoort gingen. In voorkomend geval werd de bagagedoorlichtingsapparatuur (röntgenscan) gebruikt voor de controle van tassen, jassen en schoenen.

[5] Contrabande is een verzamelnaam voor goederen die een risico vormen voor de veiligheid en goede gang van zaken in de inrichting zoals messen, mobiele telefoons en drugs. Drugs kunnen door de in pi's toegepaste apparatuur niet worden gedetecteerd maar bij een redelijk vermoeden van bezit wordt aan bezoekers gevraagd om mee te werken aan een -vrijwillige- foullering en/of wordt de politie ingeschakeld.

De houding van medewerkers was in het algemeen voorkomend; in één geval werd de kwalificatie neutraal gescoord omdat tijdens het wachten bij de entreebalie de betreffende portier, met zijn rug naar de inspecteurs, naar een televisieprogramma bleef kijken. In een ander geval waren de medewerkers bij aanvang van de inspectie wat onverschillig maar draaiden, na een uitleg over het doel van de inspectie, bij.

2.2 Consultatie geconsigneerde functionaris

Bij een onaangekondigd bezoek van functionarissen buiten kantooruren verwacht de ISt dat een dienstdoend verantwoordelijk functionaris (de geconsigneerde) buiten de inrichting wordt geïnformeerd.

Bevindingen

Bij dit aspect bleek dat veel inrichtingen werken met een 1^e en 2^e lijns geconsigneerde. In de 1^e lijn fungeert dan een middenkaderlid, meestal een afdelingshoofd. Deze kan in voorkomend geval en afhankelijk van de aard en omvang van het voorval, ruggespraak houden met een dienstdoend directielid in de 2^e lijn.

In één locatie had de wachtcommandant het mandaat van de directie om zonder ruggespraak aan de inspecteurs toegang te verschaffen (mits de identiteit overeen stemde met de vooraf aangegeven identiteit van de ISt-inspecteurs); in alle andere gevallen werd eerst telefonisch overleg met het geconsigneerde kader/directielid gevoerd alvorens de inspecteurs werden toegelaten. In vier gevallen kwam de geconsigneerde op eigen initiatief daadwerkelijk naar de inrichting waarbij in één geval, vanwege de reistijd, op nadrukkelijk aangeven van de inspecteurs, de daadwerkelijke komst van de geconsigneerde is geannuleerd.

2.3 Kleding medewerkers

De ISt acht het van belang dat medewerkers, zowel overdag als 's nachts, herkenbaar zijn als medewerker van Justitie. Zeker indien er sprake is van een calamiteit waarbij gedetineerden moeten worden uitgesloten is het belangrijk dat externe hulpverleningsdiensten gedetineerden kunnen onderscheiden van Justitie-medewerkers.

De ISt gaat er daarbij van uit dat het dragen van uniformkleding garant staat voor de herkenbaarheid.

Bevindingen

In de meeste locaties waren de medewerkers te onderscheiden als medewerker van Justitie doordat zij (onderdelen van) een uniform droegen. In twee locaties trof de ISt medewerkers volledig in burgerkleding aan. In één geval omdat een deel van de medewerkers vanwege de aard van de inrichting (half open) tijdens de reguliere diensten geen uniform draagt en in een ander geval omdat het in deze inrichting kennelijk de gewoonte was om de nachtdienst in burgerkleding uit te voeren. In het laatste geval was de wachtcommandant, tevens de enig aanwezige piw-functionaris, overigens wél in uniformkleding.^[6]

2.4 Aantal medewerkers

De ISt heeft gekeken naar het aantal aanwezige medewerkers tijdens de nachtdienst en dit afgezet tegen het aanwezige aantal ingesloten en daardoor afhankelijke gedetineerden. Hierbij is ook gevraagd naar de mening van de aanwezige medewerkers met betrekking tot hun aantal ten opzichte van zich mogelijk voordoende calamiteiten in de betreffende inrichting.

Bevindingen

Het aantal aanwezige medewerkers tijdens de nachtdienst varieerde per inrichting tussen de 4 en 30 waarbij in het eerste geval sprake was van 55 aanwezige gedetineerden en in het laatste geval van 473. Gemiddeld is het beeld dat er 1 medewerker per 31 gedetineerdenplaatsen aanwezig is. De inrichtingen van de directie bijzondere voorzieningen (DBV) scoren, qua personeelsbezetting, boven dit gemiddelde. (Zie tevens par. 2.11). De door de ISt gesproken medewerkers zijn in veel inrichtingen van mening dat hun aantal, afgezet tegen de werkzaamheden tijdens de nachtdienst, het risico op calamiteiten en de getroffen technische voorzieningen om calamiteiten tijdig te onderkennen, aan de ruime kant is.

2.5 Functie medewerkers

Bij dit aspect is gekeken naar de functiekwalificaties van de bij de nachtdienst betrokken medewerkers. De ISt gaat er daarbij van uit dat de rol van eindverantwoordelijk wachtcommandant wordt vervuld door een ervaren (senior) piw'er.

[6] Piw staat voor de functie van penitentiair inrichtingswerker.

Bevindingen

Binnen nagenoeg alle inrichtingen van de directie gevangeniswezen (DGW) was de wachtcommandant een (senior) penitentiair inrichtingswerker (piw'er) die tevens fungeerde als ploegleider bedrijfshulpverlening (BHV). In één (GW) inrichting was de wachtcommandant een ervaren senior beveiligingsbeambte werkzaam bij de DJI-pool en aanvullend opgeleid tot ploegleider BHV.[7]

Alle andere functionarissen die tijdens de nachtdienst werden aangetroffen hadden de functie van bewaarder/complexbeveiliging.

Binnen de inrichtingen van de DBV wordt de rol van wachtcommandant uitgeoefend door een daarvoor op competenties geselecteerde en getoetste (medior) piw'er van de DJI-pool die aanvullend is opgeleid tot BHV ploegleider; als zodanig is er binnen de DBV sprake van een soort van 'functie' wachtcommandant.

Van de in totaal 105 aangetroffen medewerkers bleken er 30 werkzaam te zijn voor een particulier beveiligingsbedrijf. Een meerderheid van dit aantal, ongeveer tweederde, werd ingezet binnen de DBV inrichtingen die gewoon zijn om te werken met medewerkers van particuliere beveiligingsbedrijven.

2.6 Aantal gedetineerden

De Ist is van mening dat de medewerkers van de nachtdienst, en de wachtcommandant in het bijzonder, goed op de hoogte dienen te zijn van 'wat men in huis heeft'. Om die reden is gevraagd naar wetenschap over het aantal gedetineerden dat in de inrichting aanwezig is en de locatie van verblijf.

Bevindingen

In alle inrichtingen bleek de feitelijke bezetting lager te liggen dan de formele capaciteit; gemiddeld bedroeg dit verschil ruim 10 %.

In de meeste inrichtingen waren de medewerkers op basis van overzichtslijsten goed op de hoogte van de bezettingscijfers, inclusief de bezetting van de meerpersoons-cellen.

[7] De DJI-pool valt onder de sectordirecteur gevangeniswezen en fungeert als een soort uitzendbureau voor executieve functionarissen binnen de het gevangeniswezen en de bijzondere voorzieningen.

Bij de detentiecentra was kennis over de bezetting niet exact bekend bij de wachtcommandant, maar was deze informatie wel bekend op de afdelingen die, ook 's nachts, permanent zijn bezet door medewerkers.

In voorkomend geval raadpleegt de wachtcommandant dan de medewerkers op de afdeling voor een overzicht van de bezetting.

In één (GW) inrichting bleek de wachtcommandant voor wetenschap van de feitelijke bezetting afhankelijk te zijn van gegevens van de afdelingen waar echter op dat moment geen personeel aanwezig was.

In een tweetal bezochte inrichtingen werden de cellen op een afdeling bezet door ter beschikking gestelden (TBS). Het bleek de ISt dat deze afdelingen strikt gescheiden van de reguliere inrichting opereerden en dat de nachtdienstmedewerkers voor informatie over deze personen volledig afhankelijk waren van informatie vanuit de verantwoordelijke TBS-kliniek. TBS personeel was in beide gevallen niet betrokken bij de uitvoering van de nachtdienst. De nachtdienst-medewerkers waren in deze inrichtingen uitsluitend op de hoogte van het aantal justitiabelen op de TBS-afdeling; voor overige informatie moest men contact opnemen met de TBS-kliniek.

2.7 Bedrijfshulpverleners

Als gevolg van het aangepaste veiligheidsbeleid van de DJI is er een norm gesteld voor het aantal aanwezige bedrijfshulpverleners tijdens de nachtdienst. Dat wil zeggen dat er in inrichtingen met minder dan 250 gedetineerden tenminste één BHV-functionaris per 50 aanwezigen beschikbaar moet zijn en bij meer dan 250 er minimaal vijf BHV-ers beschikbaar moeten zijn.^[8] Daarbij dienen alle aanwezige medewerkers te beschikken over een (geldig) certificaat bedrijfshulpverlener en dient er voorts een daartoe opgeleide ploegleider BHV aanwezig te zijn. De ISt heeft bij dit aspect ook geïnformeerd naar de mate waarin er geoefend werd met de inzet van BHV-ers.

Bevindingen

In alle inrichtingen voldeed het aantal aanwezige BHV-ers aan de bij dit onderzoek gehanteerde norm. Van de 105 aangetroffen medewerkers bleken

[8] Vrij kort na de brand in het cellencomplex op Schiphol zijn deze normen door de DJI gesteld. Nieuw geformuleerd beleid gaat echter uit van de beschikbaarheid van een aantal BHV-ers dat is gebaseerd op de uitkomsten van de door alle inrichtingen te actualiseren risicoinventarisatie en -evaluatie (RI&E). In overleg met de Taskforce Veiligheid DJI wordt in dit rapport deze norm gehanteerd omdat ten tijde van het onderzoek nog niet alle RI&E's waren geactualiseerd.

100 medewerkers BHV-gecertificeerd te zijn en vijf, om een verklaarbare reden, niet. In alle inrichtingen fungeerde de wachtcommandant tevens als ploegleider BHV. Alle ploegleiders waren opgeleid als ploegleider BHV en zich bewust van de verantwoordelijkheid die deze rol met zich meebracht. In alle inrichtingen werd de inzet van BHV-ers regelmatig geoefend.

2.8 Wachtcommandant

De Ist gaat er van uit dat er tijdens de nachtdienst één verantwoordelijk functionaris aanwezig dient te zijn die de (eind)verantwoordelijkheid draagt voor het functioneren van de nachtdienst.

Bevindingen

In alle inrichtingen was er sprake van één verantwoordelijk functionaris die was belast met de operationele leiding. In de meeste gevallen was vooraf bepaald wie er fungeerde als wachtcommandant meestal omdat het dan de enig aanwezige piw'er betrof. In twee inrichtingen werden er 's nachts meerdere piw'ers ingezet en vormde anciënniteit het uitgangspunt voor de rol van wachtcommandant. Desgevraagd gaven alle wachtcommandanten aan goed op de hoogte te zijn van de verantwoordelijkheden die zij hadden en bleken zij ook gemotiveerd om deze rol uit te voeren.

2.9 Bereikbaarheid en beschikbaarheid directie/kader

De Ist is van mening dat een geconsigneerde functionaris, die buiten de inrichting verblijft en aanspreekbaar is voor de wachtcommandant, gemakkelijk bereikbaar en beschikbaar dient te zijn. Uitgangspunt is directe bereikbaarheid terwijl beschikbaarheid in de locatie bij voorkeur binnen 30 minuten plaats dient te vinden.^[9]

Bevindingen

In alle locaties kon de wachtcommandant direct ruggespraak houden met een geconsigneerd functionaris die telefonisch bereikbaar was. In voorkomend geval was deze functionaris altijd bereid om naar de inrichting te komen en bleek de tijdspanne tussen oproep en komst afhankelijk van de woonplaats van de betrokken functionaris. De Ist vernam van de aanwezige

[9] De tijd van 30 minuten is gebaseerd op de norm die in alle onderzochte inrichtingen wordt gehanteerd voor de inzet van het interne bijstandsteam (IBT), Bron: handboek IBT van de DJI par. 5.2.

medewerkers in dit verband een gemiddelde aanrijtijd van zo'n 30 minuten tussen oproep en komst. De tijd benodigd om naar de inrichting te komen varieerde daarbij van 10 minuten tot ruim een uur.

2.10 Bereikbaarheid en beschikbaarheid arts

De Ist is van mening dat tijdens de nachtdienst een arts snel geconsulteerd moet kunnen worden en dat deze ook snel in de inrichting beschikbaar moet kunnen zijn. Omdat de Dienst Justitiële Inrichtingen bij de medische zorg aan gedetineerden uitgaat van het equivalentiebeginsel dient een (huis)arts op basis van de daarover regionaal gemaakte afspraken bereikbaar en beschikbaar te kunnen zijn.^[10]

Bevindingen

In alle locaties is bekend hoe de dienstdoende arts geconsulteerd moet worden. De wijze waarop een arts bereikbaar is varieert daarbij. In de ene locatie moet de centrale doktersdienst worden gebeld, terwijl in een andere locatie een aan de inrichting verbonden arts gebeld moet worden.

In één van de detentiecentra van de DBV is tijdens de nachtdienst een verpleegkundige in de locatie beschikbaar die in voorkomend geval de arts consulteert.^[11]

In het algemeen is er snel contact en is de arts ook altijd wel bereid om naar de inrichting te komen. De daadwerkelijke komst van een arts varieert daarbij tussen 15 minuten en een uur na oproep. Indien door de wachtcommandant een toestand als urgent en zorgwekkend wordt beoordeeld dan wordt, al dan niet in overleg met de arts en/of het geconsigneerde directie/kaderlid, rechtstreeks een ambulance gebeld. Hiervoor dient de dienstdoende wachtcommandant zich dan achteraf wel te verantwoorden.

2.11 Beschikbaarheid intern bijstands team

De Ist gaat er van uit dat alle inrichtingen van de DJI kunnen beschikken over een intern bijstandsteam (IBT) dat oproepbaar is bij zich voordoende calamiteiten.

^[10] Het equivalentiebeginsel houdt in dat de mate van medische zorg aan gedetineerden en de kwaliteit daarvan moeten aansluiten bij de mate en kwaliteit van medische zorg die in de vrije samenleving aan burgers wordt geboden.

^[11] Het betreft een locatie waar 24 uur per etmaal mutaties van de populatie kunnen plaats vinden.

Een IBT bestaat meestal uit vijf leden die, naast hun reguliere functie in de inrichting, specifiek zijn opgeleid in het beheersen van calamiteiten met gebruikmaking van geweldsmiddelen. Een IBT is voor een bepaalde periode, meestal een week, geconsigneerd en dient binnen 30 minuten beschikbaar te zijn in de inrichting.^[12]

Bevindingen

In alle inrichtingen is een IBT beschikbaar en is duidelijk hoe dit team geactiveerd moet worden. In de detentiecentra van de DBV is de inzet van medewerkers zodanig dat tijdens de nachtelijke uren altijd een IBT is samen te stellen uit de aanwezige medewerkers. De inzet van het IBT gaat in alle inrichtingen in overleg met het geconsigneerde directie/kaderlid. Daarbij is het IBT overal binnen 30 minuten inzetbaar. In de meeste locaties wordt het IBT altijd ingezet indien tijdens de nachtdienst een celdeur geopend moet worden.

2.12 Locatie en controle medewerkers

Uitgangspunt bij de beoordeling van dit aspect is dat een locatie waar gedetineerden verblijven binnen twee minuten te bereiken is door medewerkers van de nachtdienst. De aanlooptijd van twee minuten is gebaseerd op het veiligheidsbeleid van de DJI.

Bevindingen

De Ist trof enige variatie aan in de manier waarop de uitvalbasis van medewerkers tijdens de nachtdienst is georganiseerd. Zo waren soms alle medewerkers gesitueerd in de centraalpost nabij de hoofdentree van de inrichting terwijl het ook voor kwam dat de aanwezige medewerkers zich, gescheiden van elkaar, verspreid op de verschillende afdelingen bevonden. Doorgaans troffen de inspecteurs echter twee locaties aan: een bemenste centraalpost waar alle veiligheidsapparatuur wordt bediend door tenminste twee beveiligingsbeambten en een post nabij de gedetineerdenverblijven met daarin de wachtcommandant en een aantal beveiligingsbeambten.

In alle gevallen bleek het mogelijk voor medewerkers om binnen twee minuten het verst gelegen gedetineerdenverblijf te bereiken. Het spreekt voor zich dat dit met een permanente nachtdienstbezetting op een woonafdeling aanmerkelijk sneller gaat dan vanuit een nabij de toegang tot de inrichting

[12] Zie tevens noot 8.

gelegen centraalpost, die in een aantal inrichtingen op afstand van de verblijfsafdelingen is gesitueerd.

De Ist constateerde voorts dat met een zekere vaste frequentie controle-ronden door de inrichting worden gelopen. In alle inrichtingen worden deze rondes geregistreerd door een elektronisch volgsysteem.

2.13 Ontspanning en welzijn

Bij dit aspect is nagegaan op welke wijze de aanwezige medewerkers zich tijdens de nachtdienst kunnen ontspannen en in welke mate er rekening is gehouden met voldoende 'overgangstijd' van een reguliere dagdienst naar de nachtdienst.

Bevindingen

Desgevraagd werd in geen enkele inrichting aangegeven dat er 's nachts sprake is van verveling. Tussen de controleronden en incidentele gedetineerdencontacten door onderhoudt men zich door met elkaar een spelletje te doen, gezamenlijk te eten (doorgaans magnetron maaltijden), te lezen, te studeren maar bovenal met televisie kijken.

In de meeste inrichtingen nam de Ist televisietoestellen waar op de locaties waar nachtdienst-medewerkers zich permanent ophielden.

Annex aan de tv was meestal ook een DVD-speler beschikbaar.

In nagenoeg alle inrichtingen waren de medewerkers van mening dat er voldoende rekening werd gehouden met 'vrije tijd' tussen een reguliere dagdienst naar een nachtdienst en andersom. In een enkele inrichting waren met name de bewaarders minder te spreken over de opbouw van het rooster omdat dit teveel aaneengesloten nachtdiensten had. Gemiddeld beschouwd hadden de piw'ers/wachtcommandanten, volgens zeggen zo'n één keer per maand een aantal -meestal drie- nachtdiensten aaneen, hetgeen zij niet bezwaarlijk vonden.

In één inrichting trof de Ist een medewerker van een particulier beveiligingsbedrijf die op dat moment zeven nachtdiensten aaneen werkzaam was. De betreffende medewerker gaf desgevraagd aan hier zelf voor te hebben gekozen.

2.14 Communicatie

Bij dit aspect is de ISt nagegaan op welke wijze er tijdens de nachtdienst door medewerkers onderling en met gedetineerden gecommuniceerd wordt en welke middelen daarbij worden gebruikt.

Bevindingen

In alle bezochte inrichtingen is het mogelijk om vanuit een lokatie waar nachtdienst-medewerkers zich -permanent- bevinden, via een intercom, rechtstreeks contact te leggen met gedetineerden. Op oproepen door gedetineerden wordt dan direct gereageerd en afhankelijk van de aard van de oproep wordt een vervolgactie ingezet. De snelheid hiervan is afhankelijk van de aard van de oproep; indien iemand zich onwel meldt zal sneller persoonlijk contact worden gezocht dan bij een verzoek om een aspirine. In het laatste geval wordt deze doorgaans verstrekt bij het lopen van de volgende controleronde. Intern hebben de nachtdienstmedewerkers contact door middel van telefoon en/of portofoon en op één uitzondering na hebben alle inrichtingen vanuit de centraalpost een rechtstreekse lijn met de meldkamer van externe hulpverleningsdiensten. De apparatuur waarmee gewerkt wordt werkt in het algemeen afdoende.

2.15 Beveiligingssystemen

Bij dit aspect is door de ISt geïnformeerd naar de beschikbaarheid en werking van middelen die kunnen bijdragen aan het handhaven van de veiligheid in en om de inrichting. Daarbij is gekeken naar camerabeelden, de aanwezigheid van een brandmeldcentrale, nood sleutelbossen en de toegankelijkheid van informatie bij uitval van systemen.

Bevindingen

Alle inrichtingen zijn voorzien van camera's en monitoren waarbij vanuit een centrale locatie zowel cruciale interne ruimten als de omgeving van het complex geobserveerd kunnen worden. De kwaliteit van de beelden varieert daarbij en is afhankelijk van de aard van de gebruikte systemen. Zo biedt een digitaal systeem kwalitatief betere beelden dan een analogoog systeem.

De ISt constateerde daarbij dat het overzicht van de omgeving van de bezochte complexen met een beperkt beveiligde inrichting (ook wel: half

open inrichting), die bij dit onderzoek een forse oppervlakte omvatten, niet volledig was.

Er waren veel dode hoeken die in de duisternis niet geobserveerd konden worden. De medewerkers aldaar gaven de ISt te kennen tijdens de nachtronden wel eens geconfronteerd te worden met in de duisternis rond dolende gedetineerden of ongewenste bezoekers aan de buitenzijde van het complex.

In alle inrichtingen bleek dat er, meestal recent, was gewerkt aan de installatie of revisie van de brandmeldcentrale.

Deze constatering impliceert dat de cellen van alle bezochte inrichtingen waren voorzien van een brand- of rookmelder. De mening van de door de inspecteurs gesproken medewerkers was daarbij vaak dat deze centrales *te goed* functioneerden in de zin dat bijvoorbeeld het roken van een sigaret op cel al leidde tot signalering door de brandmelder met als gevolg dat, op sommige locaties, de lokale brandweer onmiddellijk uitrukte.

Om die reden was in een aantal inrichtingen, in afstemming met de brandweer, een vertraging in de centrale geprogrammeerd die medewerkers korte tijd de gelegenheid bood om de aanwezigheid van een brand te verifiëren alvorens de daadwerkelijke inzet van de brandweer te bevestigen.^[13]

In alle inrichtingen waren op een centrale locatie nood sleutelbossen beschikbaar die het mogelijk maakten om de deuren, zonder gebruik van electronica, te openen. Hierbij viel het de ISt op dat de wijze waarop deze nood sleutels werden beheerd, per inrichting verschilde.

De aanwezige medewerkers gaven daarbij aan te weten hoe zij moesten handelen maar deze kennis leek eerder beschikbaar op basis van ervaring dan op basis van heldere instructies.

Ook was in alle inrichtingen een noodstroomvoorziening aanwezig die bij stroomuitval moet zorgen voor het in werking blijven van de meest cruciale systemen zoals het computernetwerk, elektrische deurontgrendeling en de noodverlichting.

In een aantal inrichtingen konden de nachtdienstmedewerkers bevestigen dat de noodstroomvoorziening ook daadwerkelijk functioneerde omdat dit regelmatig getest werd.

In één inrichting hadden de nachtdienstmedewerkers tijdens de inspectie van de ISt de wetenschap dat het noodaggregaat niet functioneerde omdat

[13] Dit werd mede bepaald door de lokale situatie zoals de beschikbaarheid van een brandweerkazerne in de nabijheid van de inrichting.

medewerkers van de technische dienst een die avond geconstateerde storing niet zelfstandig konden verhelpen. Zij waren afhankelijk van de inzet van technisch specialisten die de volgende dag zouden komen voor herstel van de werking van het aggregaat. Eén en ander was gecommuniceerd met de wachtcommandant van die nacht.

2.16 Calamiteitenplan

Bij dit aspect is de Ist nagegaan of er voor de nachtdienstmedewerkers calamiteitenplannen beschikbaar waren, of deze actueel waren en of deze voldeden aan het format zoals wordt voorgestaan in het door de DJI geformuleerde beleid terzake.

Bevindingen

In alle inrichtingen waren calamiteitenplannen schriftelijk en/of digitaal beschikbaar die in de meeste gevallen recent waren geactualiseerd en derhalve, qua informatie omtrent de bereikbaarheid van functionarissen en hulpverleningsdiensten, de juiste informatie bevatten.

De medewerkers bleken desgevraagd over parate kennis te beschikken die herleidbaar was tot de inhoud van de calamiteitenplannen.

De inhoud en vormgeving van de calamiteitenplannen bleek divers waarbij veelal niet werd aangesloten bij het door het DJI-beleid beoogde format. Weliswaar werd er hier en daar gewerkt volgens de zogenaamde 'Haagse methodiek' maar een calamiteitenplan dat geheel volgens het DJI-format was opgesteld werd niet aangetroffen.^[14]

Een verklaring hiervoor is mogelijk het korte tijdbestek tussen de introductie van de calamiteitenmap en de uitvoering van dit themaonderzoek.

De Ist vernam in dit verband echter ook dat men de door de DJI beschikbaar gestelde calamiteitenmappen over het algemeen beschouwt als 'papieren tijgers' die in de praktijk onvoldoende handzaam zijn om snel en adequaat te reageren op zich voordoende calamiteiten.

2.17 Informatie gedetineerden

De Ist heeft tenslotte gekeken naar de mogelijkheden om tijdens de nachtdienst geïnformeerd te zijn (of worden) over de toestand van een in de

[14] De Haagse methodiek staat een systematische wijze van benaderen van de veiligheidssituatie van objecten voor en komt voort uit een leergang die gelieerd is aan de Hogeschool Den Haag.

inrichting verblijvende gedetineerde. Naast gegevens met betrekking tot naam, adres en relaties is hierbij ook gevraagd naar de beschikbaarheid van medische informatie.

Bevindingen

In alle inrichtingen hebben de nachtdienstmedewerkers de mogelijkheid om via het TULP-systeem inzage te krijgen in de gegevens van gedetineerden.^[15] Mocht het systeem uitvallen dan kan in vrijwel alle inrichtingen worden teruggevallen op de papieren dossiers die op de afdeling waar de gedetineerde verblijft beschikbaar zijn. In één inrichting was niet overtuigend bekend hoe men aan informatie moest komen bij het niet beschikbaar zijn van het TULP-systeem; men suggereerde aldaar dat de informatie wel op de afdeling zou liggen maar men wist niet exact waar.

Als het gaat om medische informatie dan is bij de meeste inrichtingen bij de gegevens ten behoeve van de wachtcommandant vermeld welke gedetineerden medische problematiek hebben en om die reden 's nachts geobserveerd moeten worden. In de inrichtingen van de DBV is deze kennis beschikbaar op de -door medewerkers bezette- afdelingen. In een enkele inrichting is medische informatie uitsluitend te verkrijgen door tussenkomst van de dienstdoende arts die aldaar klaarblijkelijk de mogelijkheid heeft om op afstand in de digitale patiëntendossiers te kijken.

^[15] TULP is een verzamelnaam voor het geautomatiseerde systeem dat binnen de DJI wordt gebruikt voor het elektronische beheer van gedetineerdegegevens.

3 Conclusies en aanbevelingen

Algemeen

Bij dit themaonderzoek heeft de ISt voor het eerst buiten de gebruikelijke kantooruren de inrichtingen bezocht. Vooraf waren de inrichtingen geïnformeerd over het onderzoek, maar welke inrichtingen geselecteerd zouden worden en wanneer die bezocht zouden worden was niet bekend. Ondanks de verrassende komst van de inspecteurs was in vrijwel alle inrichtingen de procedure bij binnenkomst correct en de ontvangst hartelijk. Alle gesproken medewerkers waren bereid en deden hun best om de inspecteurs zo goed mogelijk te informeren over hun werkzaamheden die nacht. Daarbij werd in alle openheid gesproken over de gebruikelijke gang van zaken.

In de meeste inrichtingen werden daarbij de toetsingsaspecten aangetroffen zoals verwacht en werden er geen onaanvaardbare risico's onderkend.

In het algemeen wordt er gewerkt zoals het beleid dat voorstaat.

Navolgend worden de conclusies vermeld ten aanzien van de onderzochte toetsingsaspecten; waar nodig zullen daarbij aanbevelingen worden gedaan.

***Entree en houding**

In alle inrichtingen werden de toegangsprocedures op een correcte wijze toegepast; in één inrichting werd de houding van personeel als neutraal gescoord en in één inrichting als (aanvankelijk) onverschillig.

***Consultatie geconsigneerde functionaris**

Met uitzondering van één inrichting, waarbij vanwege de vooraf verstrekte identiteitsgegevens van de inspecteurs door de directie vooraf het mandaat was verstrekt om bij een eventuele inspectie toegang aan de inspecteurs te verlenen, werd in alle gevallen door de wachtcommandant eerst contact opgenomen met de dienstdoende leidinggevende alvorens toegang te verschaffen.

***Kleding medewerkers**

In twee inrichtingen trof de ISt medewerkers die in burgerkleding betrokken waren bij de uitvoering van de nachtdienst. Hoewel uit verbaal contact dan snel blijkt dat het om een Justitie-medewerker gaat, is dit bij louter visuele

waarneming niet duidelijk. De ISt doet daarom aan zowel de DJI als de inrichtingen de volgende aanbeveling:

Draag er voor zorg dat medewerkers, verantwoordelijk voor de uitvoering van de nachtdienst, duidelijk kunnen worden onderscheiden als medewerker van Justitie. Dit kan door het dragen van uniformkleding of eventuele andere onderscheidende kenmerken.

***Aantal medewerkers**

De ISt kan zich, op grond van haar waarneming tijdens dit onderzoek, voorstellen dat medewerkers van sommige onderzochte inrichtingen van mening zijn dat zij tijdens de nachtdienst in relatief grote getale aanwezig zijn en doet daarom de volgende aanbeveling aan de DJI:

Onderzoek in hoeverre er landelijk een (minimum)norm voor de bezetting van de nachtdienst kan worden geformuleerd.

***Functie medewerkers**

Op één inrichting na werd de rol van wachtcommandant vervuld door een gekwalificeerde piw-functionaris. De overige medewerkers waren eveneens functiegekwalificeerd. In een aantal (niet DBV) inrichtingen werd incidenteel een medewerker uit de particuliere beveiligingsbranche aangetroffen met beperkte ervaring in het gevangeniswezen. Gezien het aantal aanwezige 'vaste' Justitiemedewerkers op die locaties beoordeelt de ISt dit laatste niet als een onaanvaardbaar risico.

***Aantal gedetineerden**

In nagenoeg alle inrichtingen waren de gegevens met betrekking tot het aantal aanwezige gedetineerden afdoende bekend; in één GW-inrichting bleken deze gegevens niet direct voorhanden te zijn.

Indien een inrichting TBS-gestelden huisvestte dan was over deze populatie niet direct kwalitatieve informatie voorhanden en moest daarvoor eerst de TBS-kliniek worden benaderd. Deze conclusie leidt tot de volgende aanbeveling voor zowel de inrichtingen als de DJI:

Draag in iedere inrichting tijdens de nachtdienst zorg voor een duidelijk overzicht van het aantal aanwezige justitiabelen, inclusief de locatie waar zij binnen de inrichting verblijven en de eventuele aandachtspunten die op hen van toepassing zijn.

***Bedrijfs hulpverleners**

In alle inrichtingen voldeed het aantal en de kwalificatie van de bedrijfs hulpverleners aan de bij dit onderzoek toegepaste normen en werd er met betrekking tot hun inzet regelmatig geoefend.

***Wachtcommandant**

In alle bezochte inrichtingen was er sprake van afdoende verantwoordelijkheidstoedeling naar één eindverantwoordelijk functionaris. De functionarissen waarmee de Ist geconfronteerd werd bleken zich daarbij voldoende bewust van hun coördinerende rol als eindverantwoordelijke voor de reguliere gang van zaken en hun bijzondere rol in geval van calamiteiten.

***Bereikbaarheid en beschikbaarheid van directie/kader**

Bij de onderzochte inrichtingen blijkt de geconsigneerde functionaris altijd direct bereikbaar en is deze te allen tijde bereid om desgevraagd naar de inrichting te komen. In een enkel geval is daarbij geconstateerd dat de reistijd lang is. Om die reden beveelt de Ist de DJI het volgende aan:

Overweeg in hoeverre gereguleerd kan worden dat een geconsigneerde functionaris binnen 30 minuten daadwerkelijk in de inrichting beschikbaar kan zijn.

***Bereikbaarheid en beschikbaarheid van arts**

De wijze waarop een arts door de nachtdienstmedewerkers kan worden geraadpleegd varieert per inrichting. Contact met een arts komt daarbij over het algemeen snel tot stand. Artsen blijken in het algemeen bereid om in de nachtelijke uren naar de inrichting te komen; wel zijn er daarbij verschillen in aanrijtijd. De in een enkel geval geconstateerde aanrijtijd van een uur acht de Ist, afgezet tegen de gehanteerde norm, te lang.

De Ist beveelt daarom zowel de inrichtingen als DJI aan om:

Duidelijke normen te stellen en handhaven ten aanzien van de tijd tussen oproep en daadwerkelijke beschikbaarheid van een huisarts in de inrichting buiten kantooruren.

***Beschikbaarheid IBT**

In alle inrichtingen functioneert een IBT dat in voorkomend geval binnen 30 minuten beschikbaar is.

***Locatie medewerkers**

Het algemene beeld is dat nachtdienstmedewerkers in een inrichting binnen twee minuten een verblijfsruimte kunnen bereiken en dat afdoende controleronden worden gelopen.

In een enkel geval zouden de nachtdienstmedewerkers, omwille van een snellere reactietijd, in plaats van geconcentreerd op de centraalpost, meer verspreid over de verblijfsafdelingen ingezet kunnen worden.

***Ontspanning en welzijn**

Over het algemeen vinden de bij de inspecties betrokken medewerkers de nachtdienst op zichzelf 'goed te doen'. Daarbij wordt door de meeste inrichtingen roostertechisch in voldoende mate rekening gehouden met rustperiodes voorafgaande en na afloop van een nachtdienst(cluster).

In een enkele inrichting waren enkele bewaarders van mening dat dit beter zou kunnen omdat zij de hoeveelheid vrije tijd tussen nacht- en reguliere dienst onvoldoende vonden.^[16]

De meeste inrichtingen faciliteren tijdens de nachtdienst ontspanning door de beschikbaarheid van televisies en andere voorzieningen.

***Communicatie**

In alle inrichtingen is het tijdens de nachtdienst goed mogelijk om met elkaar te communiceren en op oproepen van gedetineerden wordt volgens de gesproken medewerkers veelal adequaat gereageerd. De gebruikte apparatuur werkt daarbij in het algemeen naar behoren.

***Beveiligingssystemen**

De beschikbare beveiligingssystemen werken in het algemeen naar behoren, maar bij de bezochte grotere complexen met een gedeeltelijk minder besloten bestemming is het camerazicht op de omgeving van de inrichting bij duisternis beperkt. De brandmeldcentrales werken in alle inrichtingen (meer dan) naar behoren maar gekoppeld aan brandmeldingen reageren brandweerkorpsen divers.

Het ene korps rukt uit bij iedere melding, terwijl het andere korps enige tijd wacht op bevestiging van de brand vanuit de inrichting.

^[16] De ISt heeft deze medewerkers geadviseerd om hierover contact op te nemen met de lokale medezeggenschap.

Noodsleutelbossen zijn overal beschikbaar maar het beheer daarvan varieert per inrichting en is vooral gekoppeld aan parate kennis van de dienstdoende beveiligingsmedewerkers.

Relevante informatie is 's nachts toegankelijk mits het computersysteem in de lucht blijft door middel van een noodstroomvoorziening. Voorzover was na te gaan bleken deze noodstroomvoorzieningen in de meeste inrichtingen regelmatig op hun werking gecontroleerd te worden.

Onderstaande aanbevelingen richten zich niet zozeer tot de inrichtingen maar vooral tot de DJI.

Faciliteer in ieder geval ten aanzien van de in dit onderzoek bezochte en, qua omvang, grotere complexen met een meervoudige bestemming en een divers beveiligingsniveau, een aanmerkelijke verbetering van het cameratoezicht op de omgeving.

Bezie in hoeverre de afstemming van de brandbeveiligingssystemen op de reactie(snelheid) van de brandweer landelijk geüniformeerd kunnen worden.

Overweeg om uniform beleid te formuleren ten aanzien van het beheer van nood sleutelbossen in inrichtingen.

*Calamiteitenplan

Alle inrichtingen hebben de beschikking over een toegankelijk calamiteitenplan waarvan de verschijningsvorm per inrichting varieert. Slechts in beperkte mate sluiten de door de Ist aangetroffen plannen aan bij het beoogde DJI-format omdat men in de inrichtingen twijfels heeft over de effectiviteit daarvan. Om die reden beveelt de Ist de DJI het volgende aan:

Volg de toepassing van het voorgestane format calamiteitenplannen en evalueer, in nauwe samenwerking met de inrichtingen, de effectiviteit daarvan.

*Informatie gedetineerden

In alle inrichtingen is het voor de nachtdienstmedewerkers mogelijk om aan relevante informatie over de aanwezige populatie te komen.^[17]

[17] Dit geldt in mindere mate wanneer het gaat om informatie over de eventueel aanwezige TBS-gestelden; zie in dit verband par. 2.6.

Primair wordt daarbij gebruik gemaakt van het TULP-systeem. Mocht dit systeem onverhoopt uitvallen dan kan men terugvallen op schriftelijk vastgelegde informatie op de verblijfsafdelingen.

Dit laatste bleek in één inrichting onduidelijk geregeld.

Medische bijzonderheden zijn vaak vooraf vermeld op de informatielijst van de wachtcommandant. Indien medische informatie niet beschikbaar is dan kan deze informatie in alle inrichtingen binnen een redelijke termijn beschikbaar komen. De wijze waarop dit geschiedt varieert per inrichting. De Ist doet de DJI daarom de volgende aanbeveling:

Overweeg om de wijze waarop medische informatie, bij ontstentenis van medische functionarissen in de inrichting, beschikbaar kan komen nader te protocolleren.

Bijlage 1 Bezochte inrichtingen

- PI Achterhoek, locatie Ooyerhoek
- PI Amsterdam, locatie Havenstraat
- PI Arnhem, locatie Arnhem-Zuid
- PI Rijnmond, locatie De Schie
- PI Noord Brabant-Noord, locatie De Leuvense Poort
- PI Zuid-Oost, locatie Maashegge
- DBV - Detentiecentrum Zeist
- PI Utrecht, locatie Wolvenplein
- PI Noord, locatie De Grittenborgh
- DBV - Detentiecentrum Schiphol-Oost
- PI Noord, locatie Bankenbosch

Bijlage 2 Afkortingen

BHV	Bedrijfshulpverlening
DBV	Directie bijzondere voorzieningen
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
GW	Gevangeniswezen
IBT	Intern bijstandsteam
ISt	Inspectie voor de Sanctietoepassing
OVV	Onderzoeksraad voor Veiligheid
Piw	Penitentiair inrichtingswerker
RI&E	Risicoinventarisatie en -evaluatie
TBS	Ter beschikking stelling
VROM	Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening & milieu

Bijlage 3 Toetsingskader/vragenlijst

Aspect	Vragen	Referentie
Entree	Hoe vindt identiteitscontrole van de inspecteurs plaats?	Verzoek om tonen legitimatie
		Verificatie persoonsgegevens
		Registratie gegevens
	Wordt de toegangscontroleapparatuur toegepast?	Gebruik detectie
Gebruik bagagedoorlichting		
	Wordt het dienstdoende directielid geïnformeerd m.b.t. het bezoek van de ISt?	Verificatie bij wachtcommandant
Houding medewerkers bij toegang	Is de houding van het personeel te kwalificeren?	Voorkomend
		Neutraal
		Onverschillig
Kleding medewerkers	Zijn de nachtdienstmedewerkers te onderscheiden?	Uniform
		Privé-kleding
Aantal medewerkers nachtdienst		Totaal aantal medewerkers
		Aantal PIW-ers
		Aantal Complexbeveiligers
		Aantal BHV-ers
Achtergrond medewerkers nachtdienst	Zijn er, naast Justitie (DJI) ambtenaren, ook medewerkers met een ander achtergrond bij de uitvoering van de nachtdienst betrokken?	Aantal Justitiemedewerkers
		Aantal overige medewerkers + herkomst: bijv. Kmar, G4S
Aantal gedetineerden	Is het aantal aanwezige gedetineerden bekend?	Capaciteit inrichting
		Aantal bezette cellen
		Aantal bezette MP cellen
BHV	Is het aantal BHV-ers in overeenstemming met de norm?	Aantal BHV-ers Norm = 1 BHV-er per 50 aanwezigen bij een bezetting < 250. Indien aanwezigen > 250 is bezetting minimaal 5 BHV-ers incl. ploegleider NB: exclusief bezetting SP's
	Beschikken alle BHV-ers over de vereiste opleidingen?	Medewerkers zijn BHV gecertificeerd

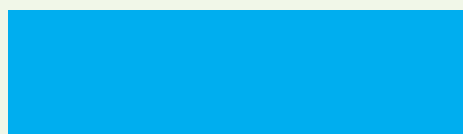
	Is er een BHV ploegleider aanwezig en operationeel?	Ploegleider is intrinsiek gemotiveerd.
Eindverantwoordelijke	Is er een eenduidig verantwoordelijk functionaris?	Is er een aangewezen wachtcommandant
	Op basis waarvan is de verantwoordelijkheid bepaald?	Wat bepaalt de rol van wachtcommandant? Dit kan zijn anciënniteit, kwalificatie en/of ervaring.
	Is de wachtcommandant tevens ploegleider BHV?	De wachtcommandant is tevens ploegleider BHV.
	Welke functionaris is bevoegd om externe hulpverleners te bellen?	Omschreven is welke functionaris bevoegd is om EHD te bellen.
Bereikbaarheid / beschikbaarheid piketfunctionaris	Is duidelijk welke functionaris oproepbaar is?	Inzage consignatielijst
	Is de piketfunctionaris een directielid?	Reguliere functie piketfunctionaris
	Wat is i.h.a. de reactietijd van de piketfunctionaris na een oproep?	Reactietijd na oproep
	Is de piketfunctionaris, na consultatie, i.h.a. bereid om naar de inrichting te komen?	Komst naar inrichting
	Hoe lang duurt het i.h.a. voordat de piketfunctionaris zich vervoegt bij de inrichting?	Tijdspanne komst piketfunctionaris naar inrichting
Bereikbaarheid / beschikbaarheid arts	Is duidelijk welke arts oproepbaar is?	Inzage consignatielijst
	Wat is i.h.a. de reactietijd van de d.d. arts na een oproep?	Reactietijd na oproep
	Is de d.d. arts, na consultatie, i.h.a. bereid om naar de inrichting te komen?	Komst naar inrichting
	Hoe lang duurt het i.h.a. voordat de arts zich vervoegt bij de inrichting?	Tijdspanne komst arts naar inrichting
IBT	Zijn er duidelijke instructies m.b.t. inzet van het IBT?	Inzage instructies Interview medewerkers
	Is het IBT binnen 30 minuten operationeel?	Interview medewerkers operationeel < 30 minuten

Lokalisering medewerkers nachtdienst	Waar bevinden de medewerkers zich tijdens de nachtdienst?	Geconcentreerd: uitvalsbasis is 1 locatie
		Verspreid: er zijn meerdere lokaties
		Mobiel: ,de medewerkers bewegen zich volgens een opgelegd patroon door de inrichting
		Statisch: de medewerkers bewegen zich op afroep
Ontspanning / Welzijn	Hoeveel tijd zit er tussen het beëindigen van de laatste reguliere dienst en de aanvang van de nachtdienst en is dit voldoende?	Interview medewerkers
	Idem voor tijd tussen nachtdienst en volgende dienst?	Interview medewerkers
	Welke ontspanningsmiddelen zijn aanwezig in de nachtdienstlocatie en overige bezette personeels-ruimten?	Radio, TV, Video, DVD
	Hebben de nachtdienstmedewerkers faciliteiten om voeding te bereiden?	Er is kookgelegenheid
	Is er onder de nachtdienst-medewerkers sprake van verveling?	Interview medewerkers
Controle	Wordt de uitvoering van de nachtdienst systematisch gecontroleerd?	Is er een registratiesysteem?
Begeeftijden	Wat zijn de begeeftijden vanaf de nachtdienstlocatie naar de verst gelegen cellen indien er sprake is van calamiteiten?	Norm = 2 minuten Bron: Leidraad brandveiligheid cellen & celgebouwen
Communicatie	Kan er rechtstreeks (en op afstand) met gedetineerden op cel worden gecommuniceerd?	Intercom aanwezig
	Wat is de aard van de reactie?	Interview medewerkers; intercom contact en/of persoonlijk contact
	Wat is i.h.a. de reactietijd naar gedetineerden na een celoproep?	Interview medewerkers; Intercomcontact: < 2 minuten persoonlijk contact < 10 min.

Communicatiemiddelen	Welke communicatiemiddelen zijn beschikbaar?	Portofoons
		Telefoons
		Hot-line EHD
Beveiligingssystemen	Worden door middel van camerabeelden alle kritische gebieden gecoverd?	Schouw beveiligingsdesk & interview nachtdienstpersoneel
	Functioneert de brandmeldcentrale naar behoren?	Schouw beveiligingsdesk & interview nachtdienstpersoneel
	Zijn er nood sleutelbossen beschikbaar en hoe worden deze beheerd?	Interview wachtcommandant
	Is digitale informatie toegankelijk?	Interview medewerkers
	Is het nachtdienstpersoneel op de hoogte wat te doen bij stroomuitval?	Interview medewerkers
	Werken de beveiligingssystemen in het algemeen naar behoren?	Interview medewerkers
Calamiteitenplannen	Zijn er calamiteitenplannen beschikbaar?	Beschikbaarheid plannen
	In welke vorm zijn de calamiteitenplannen beschikbaar?	Schriftelijk, digitaal
	Is het nachtdienstpersoneel bekend met de inhoud van de calamiteitenplannen?	Interview medewerkers
	Voldoen de calamiteitenplannen aan het voorgeschreven DJI model?	Cnf. model A1& A2 DJI tenminste beschikbaar
Overige plannen	Welke overige plannen zijn beschikbaar?	Cnf. model B1 t/m B6 en C1 t/m C4 map DJI zo mogelijk beschikbaar
Informatie gedetineerden	Is informatie met betrekking tot de bevolking toegankelijk?	Informatie met betrekking tot gedetineerden is 's nachts permanent beschikbaar
	Is informatie met betrekking tot de medische status van de gedetineerden beschikbaar?	Basale medische gegevens zijn permanent beschikbaar
	Zijn er gegevens / instructies beschikbaar van / voor gedetineerden met specifieke problematiek?	Bijzonderheden m.b.t. specifieke problematiek zijn bekend

Bijlage 4 Geografische ligging locaties





Justitie werkt aan een veiliger samenleving

Justitie voorkomt en bestrijdt criminaliteit.
Adequate opsporing, snelle berechting en
consequente uitvoering van straffen en
maatregelen zorgen dat Nederland veiliger wordt.